

A XLVIII. Országos Honismereti Akadémia Debrecen, 2021. július 5–9.

Szétszakítva is egységben

Ünnepi megnyitó

Tisztelt Miniszter Asszony, Polgármester Úr, Rektor Úr, Elnök Úr!
Kedves Honismerők!

Sok szeretettel üdvözlöm a XLVIII. Országos Honismereti Akadémia résztvevőit, határon inneni és túli területeinkről érkezőket, a vendéglátó megyei honismereti egyesület tagjait és különös örömmel azokat, akik először vesznek részt éves találkozókon, amely az 1970-es évek óta a Kárpát-medence legnagyobb honismereti, helytörténeti konferenciája.

A bevezető, köszöntő mondatok előtt akár egy nagy sóhajtással is kezdekhettem volna és azzal az egy szóval, hogy *végre!* – Végre újra találkozhatunk, végre folytatódhat közös történetünk! És végre itt lehetünk Debrecenben, Hajdú-Bihar megyében, ahova mozgal-

Az elnökség tagjai a megnyitóünnepségen (Grazmel Photography)

munk már egyébként is régóta vágyott, hiszen még sohasem volt itt Honismereti Akadémia, pedig ugye már a 48. a mostani! Dupla öröm tehát, hogy itt lehetünk és az öröm mellett a megilletődöttség és meghatódottság is elfog ebben a teremben, ahol egykor 1849-ben Kossuth Lajos is szónokolt, ahol az országgyűlés ülésezett és ahol 1944 decemberében összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés. És hosszasan sorolhatnánk, hogy ki mindenki, hány nemzeti nagyságunk pallérozódott ezen iskola falai között (Arany Jánostól Csokonai Vitéz Mihályon és Jókain, Móriczon át egészen a két Tisza miniszterelnökig). A honismerők igazán tudják, hogy mi az a *genius loci*, hogy egy hely mennyit jelenthet akár egy kisebb közösségnek, akár egy egész nemzetnek. Ez a hely pedig valóban mindannyiunké, a közeli Nagytemplommal együtt deklaráltan is Nemzeti Emlékhelyünk. Otthon érezhetjük tehát magunkat és minden adott is, hogy valóban így legyen az előttünk álló héten.

Már hat évtizede, hogy a honismereti mozgalom ezen az otthon-érzésen dolgozik, – a lo-kálpatriotizmus kialakításán, mely nélkül talán igazi patriotizmus sincs. A helyhez, annak értékeihez való kötődés megerősítése rendszereken átívelően fontos volt közösségünknek, e célt számtalan módon szolgálta: konferenciák, táborok, tanulmányutak szervezésével, tájházak, helytörténeti gyűjtemények létrehozásával, honismereti évkönyvek, folyóiratok, kötetek sokaságának kiadásával, a népi hagyományok őrzésével, illetve átadásával.

Akadémiánk választott témáját először múltidézéssel kötném össze mozgalmunkkal. A közelmúlttal kezdeném és nem is a *Honismeret* kötetvastagságú tavalyi évfordulós Trianon-számát említve, hanem azzal, hogy már két országos konferencián is foglalkoztunk Trianonnal: 2010-ben a 90. évfordulón, a szép emlékü kőszegi Országos Honismereti Akadémián, majd a Somogy megyei Tabon megtartott Országos Ifjúsági Honismereti Akadémián, ahol a középiskolai diákok és egyetemi hallgatók a trianoni diktátum családjukra, lakóhelyükre gyakorolt hatásáról tartottak korreferátumokat. Közösségünk, annak meghatározó tagjai azonban azokban az években is foglalkoztak Trianonnal, amikor nem lehetett írni vagy beszélni róla (ha Juhász Gyula sokszor idézett Trianon-versét felidézzük, akkor arra vonatkoztatva azt is megjegyezhetjük, hogy még talán gondolni sem szabadott rá). Nagy Gáspár híres Nagy Imre-verse, amely miatt az *Új Forrás* 1984. októberi számát bezúzták, közismert. Az már kevésbé vagy egyáltalán nem, hogy mozgalmunk folyóirata, a Halász Péter szerkesztette *Honismeret* négy évvel korábban, 1980-ban már erre a sorsra jutott. Egészen pontosan a 3. száma, melyben Trianon 60. évfordulóján egy írás jelent meg a békediktátumról, amelyet Vigh Károly történész jegyzett. A lapot emiatt be kellett zúzni, csak egy tucat példányt sikerült belőle megmenteni és Nyugatra is kijuttatni, ahol aztán nagyobb nyilvánosságot kaphatott (a magyar emigráció körében).* Azt azonban a folyóirat állandó címlapjával, grafikájával az 1970–80-as években is folyamatosan deklaráltuk, hogy nem a csonkaországban gondolkodunk, hanem a trianoni határokon túlnyúlóan egységes magyar nemzetben. Aki nem emlékezne vagy nem ismerné a régi *Honismeret*-borítót: ez azt jelentette, hogy azon a kis Magyarország volt látható, de úgy, hogy a cím első és az utolsó betűje átnyúlt a határokon.

És a múlt után a jelen: a most kezdődő konferenciánkra eredetileg a múltban, azaz egy éve került volna sor, ha nincsen a pandémia. Először maradt el országos akadémiánk, viszont – ha megfogyva is, de törve biztosan nem – a 101. évfordulón összejöhetünk és foglalkozhatunk behatóbban Trianonnal és hatásaival. Tizennyolc előadás, két kerekasztal-beszélgetés és három szekció fog foglalkozni „*a második Mohács*”-csal. Csütörtökön, találkozóink negyedik napján pedig három útvonalon fogjuk megismerni Bihar megye ha-

* A cikk aztán az 1990/2–3. számban újra megjelent (18–22. oldal).

táron inneni és túli oldalát, a honismerésben így egy napra egyesítve magunkban azt, amit önkényesen szétszakítottak.

És akkor itt engedtessek meg néhány szó konferenciánk címéről, illetve alcíméről: *Szét-szakítva is egységben*. Hogy lehet egy(ség)ben, ami szét van szakítva? Úgy, hogy lélekben, érzésben minket, magyart a magyartól nem lehetett sohasem szétszakítani! Trianon után sem a súlyos határmódosításokkal, sem sok-sok százezer magyar elüldözésével, áttelepítésével, sem a határon túliak elnyomásával és a határon inneniek agyomosásával. Részeredményeket értek ugyan el és volt egyfajta lelki Trianon, nem csak egy konkrét naphoz köthető, hanem egy százéves szisztematikus próbálkozás és magyarelles soviniszta program. Nagy veszteségeket szenvedtünk demográfiailag, de az egység megmaradt és már egy ideje mutatkoznak erősödésének jelei. És közjogi kerete is lett, ami nagyon fontos és megint csak lélektani jelentősége van. Az egység megtartásán és további erősítésén persze folyamatosan dolgoznunk kell, dolgoznunk a nemzeti összetartozáson! Ennek 2010 óta ünnepnapja lett Trianon gyászos napja! Már nemcsak egy borús nap tehát, hanem immár egy olyan, amelyen a borús felhők közül a napfény is átsüt, áthatol. Csodálatos tud lenni az ilyen látvány a természetben is, szinte mennyei sugarakat látunk – az az érzésünk. Örömmel tölt el az ilyen látvány, reményt ad. A cselekvéshez pedig remény kell. A mindennapi boldogulás mellett 100 éve tulajdonképpen a revízió reménye adott erőt nagy- és dédszüleinknek is abban az egyébként igazán kilátástalannak tűnő helyzetben. Elveszett az ország kétharmada, de nem tudtak belenyugodni, mert nagyon is a magukénak érezték minden egyes városát és vidékét. Majd ami reálisan visszatérhetett, az visszatért, hogy aztán a világtörténelem üssön még egy jókorát ránk, nemzetünket tovább és mélyebben megszagatva, s adva hozzá börtön-évtizedeket – már ami a nemzeti érzés és egység táplálását illeti. És az új évezredben, mikor már úgy látszott, hogy minden jóra fordult és a trianoni határok légiesítése megindult, akkor eljött az újabb támadás ideje, az új internacionalizmus, a globalizmus, s annak offenzívája a nemzet, illetve a tradicionális közösségek ellen. A nemzeti egységet, a nemzeti közösséget immár ez veszélyezteti – ugyanis egy közösségben gondolkozik csak: a fogyasztóiban. A hagyomány, illetve a hagyományos értékek – de még ide sorolnám az őshonos nemzeti kisebbségeket is – nem olyan fontosak. A nemzetállamok, a nemzetek megszüntetendő, eltakarítandó és korszerűtlen képződmények... És minden korábbinál alattomosabb ez a támadás – észre sem vesszük és már „megettük”, észre sem vesszük és már mi is beleestünk annak támogatásába, amivel valójában nem értünk egyet. Ebben a helyzetben csak az éberség számít és az, hogy igazán fel legyünk vértezve hittel, nemzeti érzéssel, lokális kötődéssel, a hagyományos értékeink, örökségünk tiszteletével, a közösség iránti tettekkészséggel. Ezek mind erősebbé, ellenállóbbá és boldogabbá tehetnek. A honismeret a mai világban tehát legalább olyan fontos és alapvető dolog, mint a múltban, elengedhetetlen tápanyag és összetevő a nemzet immunrendszerében.

És akkor múlt és jelen után a jövőről is! És itt most nem ismétlem meg azt, amit már a 100. évfordulón megírtam a *Honismeret*be és azokat a célkitűzéseket sem ismétlem, melyeket oly sokan megfogalmaztak a 100. vagy az idei évfordulón. Én most csak arról szólok, hogy mozgalmunk mit tehetne azért, hogy Trianon érthetőbbé, átélhetőbbé váljon a fiatalok, a mostani ifjabb nemzedékek számára, legyen az Y, a Z vagy az Alfa generáció. Nekik már a 89-es rendszerváltoztatás is történelem, hát még a 100 évvel ezelőtti kataklizma! Pedig annak következményei ma is hatással vannak életünkre.

A honismereti mozgalomnak, helytörténészeinknek fontos feladata továbbra is, hogy minél több településen feltárják Trianon következményeit. Családok, települések sorsa kapcsán sokkal jobban megértethető, élményszerűbben elregélhető mindaz, ami előde-

inkkel történt. Ezzel kapcsolatosan egyébként még a diákokat is foglalkoztathatjuk, mint ahogy 2010-ben meg is tettük, hiszen nagyszüleik még tudnak erről beszélni nekik, át tudják adni azokat a történeteket, amelyeket szüleiktől (tehát az ő dédszüleiktől) hallottak. Nem is szólva, hogy fényképek, okmányok lapulnak még a mély szekrényekben, a fiókokban vagy a padláson fekvő dobozokban. Fel kell tárni ezeket, a levelezéseket, a naplókat, a megsárgult okmányokat. Cikkeket, köteteket kell összeállítani arról, hogyan is hatott az elcsatolt települések életére Trianon, hogy mit jelentett az anyaország városaiban a menekültek beilleszkedése. Csak ezekből a helytörténetekből állhat össze a teljes kép, a nagy tábló, a teljesen pontos látélet. Jó lenne, ha több helyen megyei egyesületeink kezdeményeznék és fognák össze ezt a honismereti, helytörténeti feltáró munkát. Határ menti, regionális konferenciákon is foglalkozhatunk ezzel a kérdéssel, ami nem feltétlenül kell kerek évfordulóhoz kötnünk.

Amikor a múltat feltárjuk, jó, ha a jövővel is foglalkozunk, a megmaradással, az otthonmaradással, közösségünk hasznos szolgálatának módozataival. Nagyon fontos, hogy az elcsatolt területek diaszporáiban segítsük a múltfeltárást, a még meglévő műemlékek megmentését és dokumentálását. A testvérszerkezeti kapcsolatok kialakítása határon túli civil körökkel nagyon fontos lenne, konkrét programokkal, pl. konferenciákkal, tanulmányutakkal, temetőtisztítással, romladozó emlékekre való gyűjtéssel. Ezekre vannak jó példák, de mozgalmunknak is szerepet kellene játszania ezekben. Azokat a helyeket kellene megkeresni, ahol az utolsó órában jár a magyarság jelenléte, az utolsó órában temploma, épített öröksége, múltjának lenyomatai, helyei. Egy magyar hely sem válhat a XXI. században pusztává, rommá! Nyilván ebben kell a kormányzati támogatás, de az odaadás, a szívbéli munka csodákat tehet, a kaláka, egy közösség együttes tenni akarása rövid időn belül vagy kitartó munka árán hosszú évek után meghozhatja az eredményét. Össze kell kapaszkodnunk, és nem csak Erdélyért! Egy kicsit elfelejtettük a Felvidéket, a Délvidéket és Kárpátaljára is leginkább szociálisan gondolunk vagy újabban a szegényletes nyelvtörvény miatt, miközben ott is lenne bőven mit megmenteni. Az épített örökség megmentése sok helyen megfoghatott közösséget is a megmaradás pályájára állíthat vagy legalábbis reményt adhat még a következő évtizedekre.

Végül szeretném megköszönni a vendéglátó város és a Nemzeti Kulturális Alap támogatását. Köszönöm továbbá miniszter asszonynak, hogy elfogadta konferenciánk fővédnökségét, hogy eljött és köszöntötte a résztvevőket. A *genius loci* emlegettem beszédem első felében. Ezzel kapcsolatosan említettem meg, hogy miniszter asszony 1849-es elődje, Vukovics Sebő helyén ül most. És az igazságügyminiszter jelenléte eszembe juttatja, hogy Trianon számunkra az igazságtalanság mintapéldája, hogy a jogot, a méltányos eljárást megcsúfolva hozták meg országunk és nemzetünk felett az ítéletet a Nagy Háború győztesei. És követelték ősink – teljes joggal: *Igazságot Magyarországnak!* 101 évvel később is kérnünk kell az igazságot, követelnünk a méltányos eljárást – most nem ellenségeinktől, hanem egyenesen szövetségeseinktől, és noha valamelyest kisebb, de azért mégiscsak fontos ügyekben kell megküzdenünk nap mint nap az igazságunkért. Az utóbbi években újra olyan érzése lehet az embernek, hogy sokszor már hamarabb megvan az ítélet, mint hogy elmondhatnánk a véleményünket.

Ezekkel a gondolatokkal megnyitom a XLVIII. Országos Honismereti Akadémiát, az újra találkozás örömeiben kívánva minden résztvevőnek tartalmas együttlétet és szellemi feltöltődést az elkövetkező hétre!

Debreczeni-Droppán Béla